

- Meditatie
- Ambtelijke praktijk
- Bijbelstudie
- Kerkelijk actueel
- Boekbespreking

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen

“De HEERE Heere is mijn Sterkte...”

[Habakuk 3:19]

Behalve profeet is Habakuk ook psalmist geweest. Eén van zijn psalmen staat in de Schrift opgetekend. Het is een psalm waarin we hem horen worstelen. Worstelen met de oordelen, die de Heere zal doen komen over het volk. Weliswaar verdiende oordelen. Maar hoe welverdiend ze ook zijn, Habakuk is er wel helemaal door ontzet. We horen hem zeggen dat zijn buik beroerd is en dat zijn lippen beven. Het heeft hem allemaal heel diep aangegrepen. Dat is toch geen wonder? Gods oordeel kan niet dan vreselijk wezen. O, als de Heere in Zijn toorn ons gaat geven wat we verdiend hebben... Zou het overigens niet verdiend zijn? Zou de Heere onrecht doen? Laten we Habakuk goed begrijpen. Hij heeft en siddert wel, maar hij betwist de Heere niet het recht om die oordelen te brengen. Hij weet te goed, dat de Heere nooit onrecht doet, ook niet als Hij de zonde bezoekt. Maar ziet u wat Habakuk tegelijk ook doet? Behalve voor het recht van God heeft hij ook nog oog gekregen voor de goedertierenheid Gods. Hij mag helemaal aan de kant van de Heere gaan staan omdat hij geleerd heeft deze God, die hij niet in alle dingen kan narekenen, toch lief te hebben. Hij heeft geleerd bij Hem te schuilen, op Hem te vertrouwen, in Hem te geloven. En dat verandert zijn schrikken en beven in rusten. En zelfs in zingen. Hoor zijn geloofslid in vers 17 en 18. “Alhoewel de vijgenboom niet bloeien zal en er geen vrucht aan de wijnstok zal zijn; dat het werk van de olijfboom liegen zal en de velden geen spijze voort-

brengen; dat men de kudde uit de kooi afscheuren zal en dat er geen rund in de stallen wezen zal; zo zal ik nochtans in de Heere van vreugde opspringen; ik zal mij verheugen in de God mijns heils.” U beschouwt dat toch niet als grootspraak? Nee, dit is geloofstaal. Hier horen we een man, die heel goed weet wat het is om te beven en te sidderen voor Gods oordelen, die het niettemin ook geleerd heeft zo groot en zo goed van God te denken, dat hij op Hem vertrouwt, al is alles tegen en al loert van alle kanten het gebrek en de dood. Laat de werkelijkheid er één zijn van kale bomen en lege stallen, maar dat is niet alles. God is er nog. En die God weet wel hoe Hij Habakuk in leven moet houden, ook al is er nergens voedsel te vinden. Habakuk heeft geleerd uit het ‘nochtans’ te leven. Nochtans: het geloofswoord bij uitstek! Als de profeet/psalmist zijn lied gaat beëindigen, doet hij dat met nog een heel persoonlijk getuigenis. Af en toe moet dat kunnen lijden in het leven van een kind des Heeren, nietwaar? Habakuk geeft te kennen, dat de Heere zijn Sterkte is, zijn Burg, zijn Schuilplaats. Ja, hij mag dat heel persoonlijk zeggen: ‘mijn’. Door genade mag hij weten en er ook van getuigen, dat er een uiterst persoonlijke band is tussen de Heere en hem. Dat is hij aan de weet gekomen dwars door allerlei worstelingen heen. Zo heeft hij ook ondervonden dat de Heere hem sterkt en ondersteunt. In Hem heeft hij veiligheid mogen vinden. Wat heeft de Heere op deze manier in het leven van Ha-

bakuk waar gemaakt dat Hij de werken Zijner handen niet laat varen. Het kan er best wel eens op lijken, dat de Heere ons zou vergeten. Maar bij tijden tilt de Heere de Zijnen er weer bovenuit en doet Hij hen ervaren dat Hij hen kent en verzorgt. Hij houdt het vuur brandende. Hij doet de vlam van het geloof weer helder branden. En Habakuk mag zeggen, in volle overtuiging: “de HEERE Heere is mijn Sterkte.” De HEERE Heere! De almachtige God, die tevens de getrouwe Verbondsgod is. Habakuk kent Hem in Zijn macht en kracht en tevens in Zijn trouw en onveranderlijkheid. In Hem is inderdaad vastheid. Hij is een Schild voor allen die op Hem betrouwen.

P. den Butter

Laat de werkelijkheid er één zijn van kale bomen en lege stallen, maar dat is niet alles. God is er nog.

Als nu God Zijn heilige wet voor ogen stelt, dan roept zulk een uit: ik ben precies het omgekeerde van wat God eist: onheilig ben ik, terwijl de Heere vraagt naar heiligheid. En zo leert hij dan naast de heiligheid van Gods wet, ook derzelver gerechtigheid, ook als straffende gerechtigheid, ombelzen.

G. Wisse,
De bekering des mensen.

Vreugde in het werk van God.

3 Johannes: 2b- 4

Genade werkt in het hart en het genadeleven komt uit het hart.

Artikel 44 van de kerkorde is een belangrijk artikel dat gaat over de kerkvisitatie. De zaak van de kerkvisitatie is al zeer oud. De synode van 's Gravenhage van 1586 heeft voor het eerst de zaak van de kerkvisitatie opgenomen in de kerkorde. Daarna werden de bepalingen uitgebreid door de synode van Dordrecht en sindsdien gehandhaafd. Minstens elke twee jaar behoort er in elke gemeente van de classis kerkvisitatie plaats te vinden. Het reglement op de kerkvisitatie staat in de kerkorde. Dat reglement is bedoeld als handleiding. Het geeft de lijn aan waarlangs de kerkvisitatie dient te verlopen. Duidelijk staat in de kerkorde aangegeven waarover het moet gaan tijdens de kerkvisitatie. De kerkvisitatores dienen een verslag door te geven aan de classis. Dit verslag dient ondertekend te zijn door de kerkenraad en de visitatoren. De visitatie is een belangrijke zaak. Tijdens de visitatie komen vanzelf ook het gemeentelijk en geestelijk leven ter sprake. Wat het laatste betreft mag dit beperkt blijven tot enkele gedachten. Het gesprek hierover dient ook een agendapunt te zijn op de kerkenraadsvergadering. Dit dient

van tijd tot tijd plaats te vinden. Het is ook van belang voor het pastorale werk. Bijzonder voor de predikant. Het vormt een deel van zijn werk. Het onderlinge gesprek mogen we niet voorbijzien. Ook dat is van betekenis. In de Heilige Schrift vinden we er voorbeelden van. Hier valt te denken aan de gemeenschap der heiligen. Leven trekt en leven zoekt. Hoe sterk wordt ons dit getekend in Lukas 24. Daar worden we bepaald bij de opstandingsdag van Jezus Christus uit de doden. Als de getrouwe Herder zoekt Jezus Zelf. Hij komt op verschillende plaatsen. Welk een werkdag heeft Hij. Het werd een heilsdag. De gang van de Emmaüsgangers laat gemeenschapszin zien. Er was een heilige drang om terug te gaan naar het gezelschap. Genade werkt in het hart en het genadeleven komt uit het hart. Doorgeven van kennis, van beleving, ondervinding, behoort tot de aard van 's Heeren werk. Het doorgeven heeft ten doel dat anderen er door gesterkt, opgebeurd of verblijd worden. Genade leidt tot gunning. Daar worden we op gewezen wanneer we de woorden van Johannes lezen.

Gajus

Johannes wenst Gajus dat het wat het dagelijkse leven betreft, het leven van alle dag, goed mag gaan. Het leven staat niet buiten de Voorzienigheid van de Heere. Hij moet en wil ook de Vervuller zijn van de tijdelijke noodduft. Gezondheid, kracht en werkkring zijn erbij betrokken. Vandaar dat een predikant geroepen wordt de noden en behoeften van gemeenleden in de dienst der gebeden neer te leggen voor de Heere. De gemeente dient de overtuiging te hebben dat de predikant met hen meeleeft. Vanzelf wordt de gemeente in de pastorie niet vergeeten. De roeping van een predikant blijkt in hartelijke verbondenheid. Juist daarin komt naar voren dat hij door zending van de Heere in de gemeente is. Vanzelf worden gemeenten die hij gediend heeft niet vergeten. Het van tijd tot tijd neerstrijken hier en daar in de gemeenten die in het verleden gediend werden, laat geen goed effect zien. Kontakten kunnen er zijn en blijven, maar het dient niet overtrokken te worden. Als een predikant dit wel doet siert hem dat niet. De juiste verhouding of leven vinden we in de Heilige Schrift. Van de omgang van Johannes kunnen we veel leren. Het hele leven van Gajus is Johannes bekend. Het is de bede van Johannes dat de afstraling van het geestelijke leven bij Gajus gezien moge worden in het dagelijkse leven. Het is Johannes bekend dat het Gajus goed mag gaan. De kanttekening zegt zo treffend: gedacht moet worden aan het begaafd zijn met de kennis van de zaligmakende en gezonde leer en het laten zien van de christelijke deugden. Nu moeten we niet menen dat Gajus door het belijden van Johannes op een voetstuk werd geplaatst. Die conclusie mag niet getrokken

Van de Redactie

Inhoud

In dit nummer van ons blad is een meditatie opgenomen van Ds. P. den Butter over Habakuk 3:19 'Godsvertrouwen.' Ds. Tanis schrijft over 3 Johannes: 2b-4 onder het opschrift 'Vreugde in het werk van God.' Ds. P. Roos levert een tweede artikel over de GKV. Ds. Kieviet gaat verder met de behandeling van het Avondmaalsformulier. Ds. Hoefnagel schrijft in zijn rubriek over Adam en de Middeleeuwen.

In de rubriek 'Voor u gelezen' is een stukje opgenomen van John Bunyan over Romeinen 8:26. Ook zijn enkele persberichten opgenomen.

Verschijning volgende nr.

Het volgende nummer van ons blad zal D.V. dinsdag 2 oktober 2012 verschijnen. Kopen graag binnen donderdag 20 september.

AvH

worden. We kunnen het belijden van Johannes betrekken bij wat van Paulus beschreven staat (Gal. 1:24): 'En zij verheerlijkten God in mij.' In Judea dankte en loofde men God om de genade door God aan Paulus geschonken. Veel komt de zuivere vertaling van de Bijbel ter sprake. Op zich is dat niet verkeerd, als het maar op de juiste wijze gebeurt. Er zou meer benadrukt moeten worden dat de kanttekening zo veel goeds en zoveel leerzaams aangeeft. Het komt nu niet zo aan de orde. In de vorige eeuw werd het nogal eens gehoord. Ook in het tweegesprek. Wanneer de opmerking van Johannes aangaande het geestelijke leven van Gajus met blijdschap wordt doorgegeven, dan vindt dat vandaag weerklank bij een ieder die het geestelijk leven kent. Op bezoek of tijdens een gesprek is een ambtsdrager verblijd wanneer het geestelijk leven een rijpingsproces laat zien zoals Petrus dat aangeeft. 'Wast op in de genade en kennis van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus' (2 Petrus 3:8). Een schriftverklaarder zegt hiervan: wil een boom overleefd blijven in de storm, dan moeten de wortels goed ontwikkeld zijn. Zo is nu het fundament van de waarheid die naar de Godzaligheid is, een vruchtbare bodem voor de verdere groei van het geestelijk leven. Om stabiel te blijven op het fundament van de waarheid, moeten christenen verder groeien in Gods genade en kennis van Jezus Christus. Dit geschiedt door de stuwende kracht van de Heilige Geest en het onderwijs door Woord en Geest. Wat dient het gebed een voorname plaats te hebben in het leven van een ambtsdrager. Een predikant mag niet varen op zijn theologische kennis alleen. Hij moet er goed van doordrongen zijn dat Gods Woord met door Gods Geest verlichte ogen en hart verstaan wordt. Zeker, theologische opleiding en vorming zijn noodzakelijk. Maar nimmer mag gemeend worden dat men er dan is. Indien de zalving van de Heilige Geest wordt gemist, dan is men blind voor Gods boodschap en zal Gods Woord niet leven. Uit wat Johannes van Gajus opmerkte

kunnen we veel leren. Het behoort eigen te zijn. Zo ook zijn reactie.

Leven spreekt van leven

Johannes had één en ander van Gajus gehoord. Johannes had bezoek gehad. Van wie, dat is onbekend. Waren het enkele gemeenteleden uit de gemeente van Gajus of rondreizende predikers die contact hadden gehad met Gajus? Dit weten we: het waren boodschappers van een goede tijding. Johannes schrijft dat zij getuigden. Dus wat zij doorgaven was niet alleen waar, maar zij wisten zich er ook één mee. Het was hun persoonlijk niet onbekend. Het is rijk geen vreemdeling van het genadeleven te zijn. Vandaar dat zij met blijdschap doorgaven wat ze gehoord hadden. Johannes schrijft: zij getuigden van Gajus' waarheid. Dat woord 'waarheid' heeft een tweeërlei betekenis. Het wijst op oprechtheid, maar ook op de gestalte van Christus in het leven. Het tonen van de Gezalfde, Jezus Christus, als Profeet, Priester en Koning in het leven. Dat hadden de bezoekers bij Gajus ontdekt. Het zo omgaan met elkaar is toch geen verleden tijd? Johannes kon er niet van zwijgen. Als de bezoekers bij Johannes predikanten zijn geweest, dan zal het zeker een Elim zijn geweest. Maar er is meer. Wat Johannes hoorde ging niet alleen over Gajus, maar ook over wat leeft in de gemeente. Johannes schrijft: 'Ik heb geen meerdere blijdschap dan hierin, dat ik hoor dat mijn kinderen in de waarheid wandelen.' (vs. 4). Het is logisch als de vraag naar boven komt: wat moeten we onder kinderen verstaan? Het kan niet letterlijk genomen worden, want Johannes had geen kinderen. Nu werden leerlingen ook wel kinderen genoemd. Paulus noemt Timotheüs zijn zoon. Aan de Korinthiërs heeft Paulus geschreven: Al had gij tienduizend leermeesters in Christus, zo hebt gij toch niet vele vaders, want in Christus Jezus heb ik u door het Evangelie geteeld (1 Kor. 4:15). Paulus is als middel in Gods hand gebruikt. Door de prediking van het evangelie zijn de Korinthiërs tot het leven gekomen. Tot het geestelijke leven.

Paulus is hun geestelijke vader. Die zegen geeft de Heere nog. Die naar van het evangelie en tevens geestelijke vader. Leden van de gemeente kunnen dan spreken van geestelijk onderwijs. Niet alleen de opmerking: bij die predikant heb ik belijdenis gedaan. Het gaat verder. Het meerdere geeft grote blijdschap. Het horen van wandelen in de waarheid gaf vreugde bij Johannes. Door de liefde gewerkt in het hart en de kennis van de geboden des Heeren is het een lust geworden om de Heere te vrezen, om Zijn weg te gaan. De weerslag daarvan vinden we in zondag 33. Het gaat daar over de waarachtige bekering en waarin die bekering wordt gezien en zeker gehoord. Gods werk blijft niet verborgen. Hoe komt het toch dat er minder interesse is voor de Heidelberger? Is die zo moeilijk? Dan ligt dat aan de prediker. De verklaring is een genot voor een ieder voor wie het kennen van en het leven met de drie-enige God het eeuwige leven is. Het gehoorde of het gelezene leidt ook tot veel gebed. Want het leerboek bevat veel onderwijs voor hart en leven.

M.C. Tanis

Waren het enkele gemeenteleden uit de gemeente van Gajus of rondreizende predikers die contact hadden gehad met Gajus?

Al is uw droefheid zeer zeker nog voor verdieping en vermeerdering vatbaar, niettemin, stel uw uitgaan naar Christus niet uit, ook al is de droefheid in uw oog nog zo gebrekkig; mits het gepaard ga met smeking om nog meer ontdekkende werking des Geestes. Met name, wees vooral op uw hoede, dat ge u geen wegen en manieren voorschrijft, die ge niet aan Gods Woord ontleent.

*G. Wisse,
De bekering des mensen.*

GKV (2)

In een vorig artikel ging het over de problemen die ontstaan voor hen die zich niet kunnen vinden in een samensmelting van onze kerken met de GKV en de NGK. Er werden stevige kerkordelijke vragen gesteld. Deze brachten aan het licht dat er een nieuw kerkverband dreigt te ontstaan, als er een nieuwe naam gebruikt gaat worden. Dat laatste roept weer veel nieuwe vragen op. Ik heb daarna voor mijzelf nog eens enkele zaken nader op een rij gezet.

Er ontstaat een nieuw kerkverband! Normaal gesproken kan dit niet anders betekenen dan dat er afstand genomen wordt van het oude kerkverband (CGK).

Want kort na mijn artikel hoorde ik dat het bijna een algemeen gevolgde weg wordt dat de meeste samenwerkingsgemeenten zich bedienen van de naam CGKV of i.d. Ik kreeg na mijn vorige artikel inzage in een ontwerp van samenwerking van een gemeente; dit moet nog dienen op de najaarsclassis. Hierin worden opzienbarende ideeën gelanceerd. Of gaat het hier om de bekende proefballoon? Men wil handelen in het kader van het Burgerlijk Wetboek (!). De samenwerkingsgemeente wordt geacht rechtspersoonlijkheid te bezitten. De naam van "het nieuwe kerkgenootschap" (letterlijke aanhaling) zal dan zijn CGKV. Beide kerken gaan samen in deze "juridische eenheid". Dit zijn zeer officiële aanduidingen. Elke zweem van voorlopigheid is hier ver te zoeken. Het gaat hier over een andere gemeente dan die waaruit de vraagstellers komen; het statuut, waar ik nu uit geciteerd heb, maakt de gestelde vragen van de vorige keer des te actueler. Er ontstaat een nieuw kerkverband! Normaal gesproken kan dit niet anders betekenen dan dat er afstand genomen wordt van het oude kerkverband (CGK). Mijn vraagstellers hebben scherp en terecht gevoeld dat de consequenties hiervan verstrekkend en onomkeerbaar zijn. Het geeft tevens aan dat helaas velen slapen als het over zulke zaken gaat. Ook bewijst deze gang van zaken dat allerlei stappen op hoog of laag niveau niet alleen slecht voorbereid en ondoordacht blijken, maar ook dat we moeten spreken van een sluipend proces, dat ons eigen kerkelijke leven op losse schroeven

zet en eerlang volkomen ontmantelt. Misschien moeten we ook denken aan zandstrooiers. In zaken van echtscheiding komt het voor dat de man op een goede dag thuiskomt met een andere vrouw en de eigen vrouw sommeert het huis te verlaten. Er is sprake van enige overeenkomst. Je koopt een nieuw huis terwijl het oude nog niet verkocht is en dus ontstaat er een moeilijke situatie. Terugkomend op de eerste vraag van de vorige keer: we hebben op grond van bovenstaande gegevens reden om te zeggen dat de groep CGK'ers metterdaad ons kerkverband zal verlaten. Er wordt een nieuw kerkverband gesticht. Ook de volgende vraag krijgt meer dan alleen een schijn van recht: "Is dit verlaten in kerkrechtelijke of kerkordelijke zin trouweloze verlating te noemen? Onze gedachte hierbij is namelijk dat de kerkeraadsleden eigenlijk hun ambt hadden moeten neerleggen en na aanvraag van hun lidmaatschap hadden kunnen heengaan! Is dat juist?"

Deze weg lijkt me kerkordelijk en juridisch de enig mogelijke." Wat wordt de positie van het (C.G.) blijvende deel na 1 januari 2013, aangezien gesteld moet worden dat er dan geen CG.Kerk meer in xx aanwezig is!? Vormt dit blijvende deel nog een gemeente, maar zonder kerkeraad? Of is door de daad van kerkenraad het blijvend deel ontkerkelijkt geworden?" Wat betreft de trouweloze verlating: dit is een zware term, maar het blijft altijd weer steken dat men de eenheid met het eigen verband van minder belang acht ter wille van nieuwe kerkelijke vrienden.

Het zijn allemaal lastige vragen, die echter wel terecht gesteld mogen en moeten worden. In dit licht worden allerlei handelingen van gemeenten die dergelijke stappen ondernemen, ondoordachte acties. Ik kom nu weer terug bij het statuut, waaruit ik geciteerd heb. Er zijn nog meer verrassingen. Het blijkt immers verder dat de CGKV de enige vertegenwoordiger is richting de GKV alsook richting CGK. Predikanten uit de GKV kunnen binnen de CGK functioneren in volle rechten en plichten. Dus ook als zij deel uitmaken van een meerdere vergadering. Voila! Het wordt nog ingewikkelder: "De samenwerkingsgemeente maakt onderdeel uit van de GKV en de Chr. Geref. Kerken in Nederland". Het Vrijgemaakte deel van de gemeente heeft zich een wettige plaats weten te verwerven binnen het verband van de CGK. De samenwerking wordt ons dus allen opgedrongen en we worden op termijn allemaal meegesleept in deze stroomversnelling. Ik kan het ook zo zeggen: 1834 is ingehaald door 1944, zowel materieel alsook formeel. Dus gaan onze kerkelijke vergaderingen ook dit gemengde beeld vertonen. Wat gewoon CG is, moet dit over zich laten komen, zonder te weten waar we terecht komen. Maar wilt u dat ook gaan doen? Ik acht het niet onmogelijk dat zij die gewoon CG willen blijven, gaan nadenken over eigen officieus-kerkelijke vergaderingen; deze dienen dan om de eigen CG bloedgroep in stand te houden en om gewoon te blijven wat we altijd geweest zijn.

Maar u vraagt of dat dan persé moet? Is dit nu zo'n ramp? Om dit duidelijk te maken geef ik hieronder een citaat, waarin de bezwaren van Prof. Douma tegen ontwikkelingen in zijn kerkverband onder woorden gebracht worden. Hij is zelf vrijgemaakt en behoort tot een minderheid die bezwaard is over de ontwikkelingen binnen de

eigen kerken. Oordeelt u dan zelf: "De dissertatie van de christelijke gereformeerde dr. S. Paas, docent aan de vrijgemaakte universiteit wordt door Douma als *schrijftkritisch* bestempeld. Er is daarmee onzekerheid gekomen of de universiteit als instituut nog wel voor de betrouwbaarheid van de Schrift staat. Douma laakt het dat velen de tweede dienst verzuimen om reden dat men liever de middag vrijaf neemt. Hij merkt op dat allerlei verfraaiingen en vernieuwingen niet helpen het verzuim te verminderen. Ten onrechte wijst de nieuwe concept kerkorde niet aan dat de middagbijeenkomst zal worden gebruikt als leerdienst. Dr. Douma oordeelt dat er in kerkdiensten te weinig aandacht is voor de noodzaak van persoonlijke bekering en verzoening. Sommige predikanten, als b.v. J. Op-hoff/Zwolle-Noord, weigeren zelfs om de Tien Geboden nog te lezen in de diensten. In het nieuwe verbond zou daar geen plaats meer voor zijn, volgens hen. Zo vindt hij Opwekkingsliederen en specifieke kinderliederen niet behoren tot de gemeenschappelijkheid die we samen zouden moeten oefenen in de erediensten. Er wordt veel gesproken over missionaire gemeenten, kerken die zich in eigen land richten op zending onder landgenoten. Daaronder verstaat men ook het stichten van nieuwe kerken. Dat vormt het thema van het boek *Als een kerk opnieuw begint*, geschreven door o.a. dr. S. Paas. Een voorbeeld van zo'n nieuwe kerk is Via-Nova te Amsterdam, voortgekomen uit de Christelijke Gereformeerde Kerk. Douma beschrijft hoe ongebonden het daar toe gaat. Er is sprake van een vérgaande kontekstualisatie waarbij de cultuur van de stad heel sterk de boodschap van de kerk bepaalt. Zo kan er bijvoorbeeld beter geen dienst op zondagmorgen zijn omdat de mensen dan liever uitslapen. En vrouwen moeten ambtsdrager kunnen worden omdat het anders niet te verkopen is onder hoogopgeleide leden van de kerk. Keuze tussen kinderdoop en volwassendoop is vrij. Er zou daarbij ook geen sprake zijn van één zuivere kerk of van een evan-

gelie dat boven elke context verheven is. Waar deze interactie van 'wereld' en kerk op uitkomt weet niemand. Douma vindt dit pure ketterij, omdat op deze manier het evangelie niet meer de boodschap is zoals die voor alle tijden en voor alle mensen geldt. Kerk en wereld zouden samen bepalen wat tot heil voor de wereld dient. Zo wil ook de vrijgemaakte ds. A.W. Beute het liefst helemaal opnieuw beginnen, signaleert Douma. De kerk zoals die nu bestaat moet 'aan het kruis'. Douma noemt dat grove taal die beledigend is voor de Bruid van Christus die immers al duizenden jaren bestaat". Ik kan niet nagaan of Prof. Douma hier zuiver wordt weergegeven, maar als de helft waar is, dan nog is de zaak duidelijk genoeg. Het citaat maakt enkele dingen duidelijk. De genoemde symptomen zijn sterk bepalend voor de beoogde samenwerking. Nadat ik eerst kerkrechtelijke bezwaren heb geuit, zijn dit dan de inhoudelijke bezwaren. De bestaande bezwaren over de toeëigening des heils, zoals bijvoorbeeld Ds. J.H. Velema deze vertolkte (zie zijn "Wie zijn wij?", blz. 156) blijven daarbij nog steeds van kracht.

Bent u nog niet overtuigd dan hebt u misschien nog iets aan de volgende column die in Koers heeft mogen dienen. Deze werd geschreven door een gezaghebbend theoloog in onze kringen en in die van de GKV.:

"Het woord 'zuiver' is een gevaarlijk woord. Neem nu het probleem van de rashonden. Het predicaat 'rashond' is een kwaliteitskeurmerk, zou je denken. Zuiverder vind je ze niet. Maar het tegendeel is waar: van de circa 500.000 rashonden in Nederland komt inmiddels 40 procent ter wereld met aangeboren gebreken. Je kunt veel beter een vuilnisbakje aanschaffen dan een pup met een te kleine schedel, chronische oorontsteking, ademhalingsmoeilijkheden, knieproblemen, heupdysplasie, of constante hoofdpijn en jeuk. Om de meest gebruikelijke ellende maar te noemen. 'Zuiver' blijkt vaak een recept voor 'ongezond'.

Hoe komt dat? Twee oorzaken worden genoemd. De eerste is smaak. Afwijkingen zoals bolle ogen en kleine schedels worden vaak mooi gevonden, en dus wordt daarop doorgefokt. En de tweede reden is inteelt. Als je op zoek bent naar steeds 'zuiverder' honden, wordt het beschikbare materiaal steeds kleiner. De zogenaamde tophonden kruisen steeds vaker met elkaar. Zo wordt de genenpool na elke generatie kleiner en de hoeveelheid erfelijke aandoe-ningen groter. Het gevolg is verlies van vitaliteit. Sommige rassen zijn niet eens meer in staat zichzelf voort te planten. Andere zijn zo verzwakt dat hun voortbestaan op het spel staat. In het protestantisme wordt al lang gestreefd naar zuivere 'raskerken'. Op bepaalde erfelijke afwijkingen, zoals een polemische attitude of elitair relativisme, wordt verbeterd doorgefokt. Dat gebeurt noodgedwongen met een steeds kleinere groep kerken, waarbinnen de mensen steeds meer op elkaar lijken. Totdat het hele gevaarte van louter raszuiverheid door z'n pootjes zakt.

Of men zich nu op vrijzinnige of op orthodoxe wijze afzondert van de genenpool van de kerk, het is allebei een recept voor een ongezond geestelijk leven. Het zorgt voor eenzijdige en voorspelbare theologie, een spiritualiteit die niemand meer bezielt. Kerken moeten verscheidenheid kennen. Zouden gemeenten er niet meer naar moeten streven om 'bastaarden' te worden? Minder zuiver misschien, maar wel veel gezonder." Aldus een vooraanstaand theoloog. Met caricaturen kun je ver komen als het gaat om ideeën te promoten. Tenslotte: hoe zou het nu zijn als de Heilige Geest kerken en mensen bijeen brengt? Wat een verschil of we elkaar vinden door de tijdgeest of door de Geest Gods. Mozes bad: "Och, of al het volk des Heeren profeten ware, dat de Heere Zijn Geest over hen gaf" (Num.11:29).

P. Roos

De genoemde symptomen zijn sterk bepalend voor de beoogde samenwerking.

Het avondmaalsformulier (74)

Terwijl men communiceert, zal men stichtelijk zingen, of sommige hoofdstukken lezen ter gedachtenis aan het lijden van Christus dienende, als Jes. 53, Job. 13-18, of dergelijke.

Er is al een groot deel van de kerkdienst achter de rug voordat het sacrament van het heilig Avondmaal wordt bediend. Tot nu toe verschilde de dienst niet zoveel van een 'gewone' kerkdienst. Er is gezongen en gebeden. De Schriften zijn gelezen en ook in deze dienst was er de verkondiging van het heilig Woord van God. Dat laatste dit keer waarschijnlijk iets korter dan gebruikelijk, maar ook een avondmaalsdienst is een eredienst waarin de prediking van Gods Woord centraal staat. Wat weer wel verschillend is, is het voorlezen van het formulier. Dit keer het tweede deel. Immers het eerste onderdeel, betrekking hebbend op de noodzaak van de zelfbeproeving, is vorige week in de voorbereidingsdienst voorgelezen. Inmiddels is ook de tafel in gereedheid gebracht en zijn de gasten, nadat ze genodigd waren, aan de eerste tafel gearriveerd. In veel gemeenten zal niet volstaan kunnen worden met slechts één 'tafel', ofwel één gang. Zulks is afhankelijk van het aantal avondmaalgangers en natuurlijk ook van de ruimte die er op deze plaats in de kerkzaal beschikbaar is. De bediening van het sacrament begint met een gebed waarin de Heere om Zijn zegen aan de heilige dis wordt gevraagd. Letterlijk genomen, zou je kunnen zeggen dat dit extra gebed overbodig is. Door middel van de woorden van het formulier is al een- en andermaal gebeden. En nu opnieuw? Ja, zelfs nadat de avondmaalgangers waarschijnlijk, voordat zij opstonden, ook nog een kort persoonlijk gebed hebben gedaan. Hoe het zij, deze diverse momenten van gebed

geven aan hoezeer de gunst van de Heere en de bediening van Zijn Heilige Geest rond de bediening van het sacrament onontbeerlijk zijn.

Overdenking

Over de uitdelingswoorden hoeven we het niet meer te hebben. Daarover ging het de vorige keer. De dienaar breekt het brood en deelt het uit. Daarna giet hij de wijn in de beker en reikt het aan. De schaal met het brood gaat van hand tot hand. Ieder geeft het door aan de ander en neemt er een stukje vanaf. Zo ook de beker met de wijn. Als tenslotte zowel de schaal als de beker zijn rondgegaan, is er nog een ogenblik stilte ter meditatie.

Meditatie, overdenking, ja die behoren aan de tafel plaats te vinden. Zijn het niet de woorden van de Heere Jezus geweest: "Doet dat tot Mijn gedachtenis!" Zelf zou ik daarvoor tijdens de bediening van het Avondmaal meer tijd willen reserveren dan onder ons gebruikelijk is. Veel jaren geleden had ik het voorrecht op het Schotse eiland Harris-and-Lewis een avondmaalsbediening mee te maken. Drie predikanten bedienden in die ene dienst het Woord. Wat vooral indruk maakte, was de uitvoerige gelegenheid tot stille, gewijde meditatie tijdens de sacramentsbediening, vele minuten lang, aan elke tafel opnieuw. Het gevolg is natuurlijk dat zo'n dienst lang duren gaat. Niet ieder van de kerkgangers zal dat kunnen waarden. Maar als de Heere beslag legt op de harten, is zo'n moment van stille overdenking een aparte zegen. "Hier wordt de rust geschonken..."

En er is wat te overdenken... Ik hoeft niet te herhalen wat we op dit punt al uit het formulier hebben opgediept. Christus en Zijn lijden, Christus en Zijn heilswerk

– dat mag ik overdenken, ziende de breking van het brood. Trefvend en teer bracht Robert M. McCheyne dat onder woorden in één van zijn avondmaalspreken: "Ik toon u heden de duidelijkste en eenvoudigste schildering van het stille lijden van Jezus Christus, het Lam Gods. Hij nam in de nacht in welke Hij verraden werd het brood. Waarom bróód? Omdat dat een duidelijk en algemeen beeld is. Christus nam geen zilver of goud of juwelen om Zijn lichaam voor te stellen, maar eenvoudig brood. Daarmee wilde Hij tonen dat Hij, die kwam om in de plaats van zondaren te staan, niet kwam in Zijn oorspronkelijke heerlijkheid, met de engelen van Zijn Vader. Hij heeft niet de natuur van de engelen aangenomen, Hij is mens geworden. In de tweede plaats nam Hij brood, om u te tonen dat Hij stom was; dat Hij Zijn mond niet opendeed. Wanneer wij brood breken, biedt het geen weerstand. Het klaagt niet, het buigt onder de hand van de predikant. Zo was het ook met Christus. Hij verzette Zich niet. Hij boog Zich onder de oneindige gerechtigheid van God. Als een Lam werd Hij ter slachting geleid. (...) Kom dan, treed toe tot het gebroken brood en de vergoten wijn. Word ermee gevoed en eigen uzelf Christus daarin toe. En als u de tekenen eet van het zwijgende Lam, doe het dan tot Zijn gedachtenis!"

Twee eeuwen vóóordat de Schotse ds. McCheyne deze dingen preekte, leefde en werkte in Zeeland ds. Willem Teellinck. Ook hij legde in zijn avondmaalspreken de nadruk op de overdenking van wie Christus voor de Zijnen is. Ook van hem een enkel woord. "Ziet, en overdenkt dan nu de grote genade Gods. Wij, zo schuldig, zo onrein, zo zondig, worden geroepen tot het huis Gods en genodigd aan Zijn tafel, om daar gespijsd en gelaafd te worden ten eeuwigen leven met het lichaam en bloed Zijns lieven Zoons. En dat is naar Gods wil en bevel! (...) Dewijl wij dan, zo onwaardig en schuldig in onszelf, uit loutere genade geroepen

De dienaar breekt het brood en deelt het uit. Daarna giet hij de wijn in de beker en reikt het aan. De schaal met het brood gaat van hand tot hand.

worden tot zulke grote en heerlijke dingen, moet dan niet verwacht worden dat onze harten aangedaan zullen zijn, en vervuld met diepe ootmoed en nederigheid bij het bewustzijn onzer onwaardigheid en snoodheid? (...) Als gij aanzit aan de tafel des Heeren, zo doet het ter gedachtenis aan Christus. Gedenkt Zijner en geloof, dat de Heere Jezus Christus gereed is om u door de voedende kracht van Zijn verbroken lichaam en vergoten bloed te versterken naar de ziel tegen al uw zonden tot het eeuwige leven..."

Een Psalmregel die bij dit alles past, vinden we in Psalm 104: "Mijn overdenking van Hem zal zoet zijn. Ik zal mij in de Heere verblijden!" De godvruchtige overdenking van de zaligheid die in Christus is, zal vrede en vreugde geven. Ze zal niet onvruchtbaar zijn in het leven van hen die gelovig aan Zijn tafel aanzitten. Ondertussen bedenk ik dat dit alles alleen uit Zijn bediening ontvangen kan worden. Het is het werk van de Heilige Geest die ook deze geloofsoefening uit Christus neemt en het in het binnenste van

de Zijnen schenkt. Als een wonder van Zijn genade.

Aanwijzing

Het avondmaalsformulier geeft een aanwijzing betreffende het zitten aan de tafel. "Terwijl men communiceert, zal men stichtelijk zingen, of sommige hoofdstukken lezen ter gedachtenis aan het lijden van Christus dienende, als Jes. 53, Joh. 13-18, of dergelijke." Dit voorschrift is ook te vinden in enkele synodebesluiten uit de 16e eeuw. De synode van Dordrecht in 1574 sprak bijvoorbeeld uit "dat men in alle kerken eendrachtiglijk enige plaatsen uit de Heilige Schrift lezen zal, terwijl men het nachtmaal houdt, en pauzeren terwijl men de woorden leest van Paulus in 1 Kor. 10." Enkele jaren later, in 1578, bepaalde een andere synode: "Terwijl het Heilig Avondmaal bediend wordt, zal men sommige kapittelen uit de profeten of evangelisten van het lijden van Christus voorlezen, of enige Psalmen zingen naar dat een iegelijk behoorlijk te zijn, oordelen zal."

Een aanbeveling dus om zich aan

het Heilig Avondmaal te beperken tot het lezen uit de Bijbel en het zingen van enkele Psalmen. In later eeuwen is men hiervan afgeweken en kwamen de zogenaamde 'tafelgesprekken' in zwang. De kerken die staan in de traditie van de Afscheiding hebben deze gewoonte overgenomen. Onder ons is het gebruikelijk dat een korte toespraak wordt gehouden na het uitdelen en nuttigen van brood en wijn. Het behoort naar mijn inzien tot de middelmatige zaken, welk gebruik men hanteert. Een sobere voorlezing van enkele gepaste Schriftwoorden kan stichtelijk zijn. Hetzelfde geldt van een korte, vrije overdenking aan elk van de tafels. Belangrijker dan de keuze voor het één of het ander is dat, hetzij het gelezen woord, hetzij het meditatieve woord, verwijst naar de geestelijke betekenis van het sacrament. Zoals het formulier het zegt: "ter gedachtenis aan het lijden van Christus dienende..."

J.M.J. Kieviet

*De
godvruchtige
overdenking
van de
zaligheid die
in Christus is,
zal vrede en
vreugde geven.*

Voor u gelezen

Wat moet ik doen?

Want wij weten niet wat wij bidden zullen gelijk het behoort, maar de Geest Zelf bidt voor ons met onuitsprekelijke zuchtingen.

Romeinen 8 : 26

Een gevoelvol dankgebed voor al de ontvangen weldaden is in de ogen van God een krachtig gebed. Dit is bij Hem van grote waarde. Het kan ook zijn dat Gods kinderen in het gebed een gevoel van genade ervaren, die God verlenen wil. Dat zet de ziel geheel in vuur en vlam. David riep onder die omstandigheden uit: "Gij God Israëls, Gij hebt voor het oor Uws knecht geopenbaard, zeggende: Ik zal u een huis bouwen; daarom heeft Uw knecht in zijn hart gevonden,

dit gebed tot U te bidden." Wat was de uitwerking in Davids leven, toen hij mocht geloven dat God hem genadig zou zijn? Niet dat hij zijn gebed gedachteloos uitsprak. Nee, hij maakte op een krachtige en vurige manier zijn toestand aan de Heere bekend. Hij was zich bewust van zijn nood, maar ook van Gods bereidwilligheid om hem genadig te zijn.

In het gebed wordt het gemoed hartelijk uitgestort voor God. Daarin is een vurigheid, een kracht en een innigheid te vinden, zoals David dat omschreef: "Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, alsoo schreeuwt mijn ziel tot U, o God!" De pelgrims in Psalm 84 hebben het uitgeroepen: "Mijn ziel is begerig en bezwijkt

ook van verlangen naar de voorhoven des Heeren; mijn hart en mijn vlees roepen uit tot de levende God. "Welk een hartelijk verlangen zien we in dit gebed. Daniël bad: "O Heere, hoor, o Heere, vergeef, o Heere, merk op en doe het, vertrek het niet om Uws Zelfs wil, o mijn God!" In elke lettergreep ligt een geweldige kracht opgesloten. O, hoever zijn de meesten met hun gebeden van dit gebed verwijderd. Helaas, het merendeel van de mensen bekommert zich in het geheel niet om deze plicht. Het is te vrezen dat de meesten van degenen die nog wel bidden vreemdelingen zijn van dit oprechte, hartelijke, gevoelige uitstorten van hun ziel voor God. Velen stellen zich tevreden met lippenwerk. Zij

*Het rechte
gebed ziet
niets anders
dat waard is er
de aandacht
aan te wijden.
Het verheft
zich tot God
alleen.*

dreunen een denkbeeldig gebed op en hebben hun plicht gedaan. Hoe anders is het met het ware gebed. Als dat er mag zijn in het hart van Gods kinderen, dan worden zij daardoor zo in beslag genomen; dan zal hun ziel zich liever tot het uiterste toe afmaten, dan dat zij heengaan zonder de gemeenschap met Christus en Zijn troost te ervaren. Dan zal het zijn, als in de worsteling van Jakob bij Pniël toen de Man zeide: "Laat Mij gaan, want de dageraad is opgegaan," was het antwoord van Jakob: "Ik zal U niet laten gaan, tenzij dat Gij Mij zegent." In het gebed heeft een ontboezeming plaats van het eigen ik. Men opent het hart voor God. Heere, voor U is al mijn begeerte, en mijn zuchten is voor U niet verborgen." Dan stort de ziel zich uit voor God, dan gaat in het gebed het hele leven met alle krachten naar God uit. Vertrouwt op hem te allen tijde, o gij volk; stort ulieder hart uit voor Zijn aangezicht. Aan dit gebed is volgens Gods Woord ook een belofte verbonden van verlossing uit gevangenschap en slavernij. Wij lezen in Deuteronomium 4: "Dan zult gij vandaar de Heere, uw God zoeken en vinden, als gij Hem zoeken zult met uw ganse hart en met uw ganse ziel. In het gebed wordt de toevlucht genomen tot de grote God. Wanneer zal ik ingaan en voor Gods aangezicht verschijnen? De ziel

ziet een leegheid in alle dingen die onder de hemel zijn. Alleen in God is rust en voldoening voor de ziel te vinden. Dan wordt er gebeden: "Op U, o Heere, betrouw ik; laat mij niet beschaamd worden in eeuwigheid. Red mij door Uw gerechtigheid, en bevrijd mij; neig Uw oor tot mij en verlos mij. Wees mij tot een Rotssteen om daarin te wonen, om geduriglijk daarin te gaan, want Gij zijt mijn Steenrots en mijn Burcht. Mijn God, bevrijd mij van de hand desgenen die verkeerdelijk handelt. Want Gij zijt Mijn verwachting, Heere Heere mijn vertrouwen van mijn jeugd aan. Velen spreken in hun gebed van God. Maar het oprechte gebed maakt God tot zijn hoop, tot zijn steun, ja tot zijn een en al. Het rechte gebed ziet niets anders dat waard is er de aandacht aan te wijden. Het verheft zich tot God alleen. Het gebed is een oprecht, gevoelig, hartelijk uitstorten van het hart voor God. "door Christus." Dit "door Christus" kan niet gemist worden; anders is het te betwijfelen of het wel een waar gebed is. Het gebed kan naar het uiterlijk zo verheven en welsprekend zijn, maar als het "door Christus" gemist wordt kan het voor God geen waar gebed zijn. Christus is de Weg waarlangs de ziel toegang heeft tot God. Zonder Hem is het onmogelijk dat er ook maar één begeerte zou doorklinken tot in de oren van de

Heere Zeboath. Zo gij iets begeren zult in Mijn Naam, Ik zal het doen. Wanneer ons gebed ook niet gebeden wordt door de kracht en de bijstand van de Heilige Geest, is het niet meer dan het vreemde vuur dat Aärons zonen voor het aangezicht des Heeren brachten. Het gebed is een oprecht uitstorten van het hart door Christus, maar ook door de Heilige Geest. Deze dingen zijn niet van elkaar los te maken. Een gebed gedaan "zonder Christus" en zonder de Heilige Geest kan onmogelijk een waar gebed zijn. Dat is slechts lippenwerk. Zulke gebeden zullen door God verworpen worden. O, hoe zouden wij allen moeten uitroepen: "Heere leer ons bidden!" De apostel Paulus beleed dat hij van zichzelf onbekwaam was om een waar gebed tot God op te zenden: En desgelijks komt ook de geest onze zwakheden mede te hulp; want wij weten niet wat wij bidden zullen gelijk het behoort, maar de Geest Zelf bidt voor ons met onuitsprekelijke zuchtingen. Ter bemoediging van arme zielen, die naar Christus Jezus hongerden, wil ik u wijzen op de gelijkenis die we leren in Lukas 11. Zij zullen zeker verhoord worden. Want een iegelijk die bidt, die ontvangt, en die zoekt, die vindt; en die klopt, die zal opengedaan worden.

John Bunyan

Vragenrubriek

Adam en de Middelaar

Er zijn weer een paar mooie vragen binnen gekomen waarvoor hartelijk dank! Nu lijkt het wel eens alsof de vragenbeantwoorder van ons blad alles weet en moeiteloos een antwoord kan vinden op elke vraag, maar dat is niet zo hoor! De beantwoording van een vraag kost soms hoofdbrekens. Of ik dat erg vind? Nee hoor. Maar het bepaalt je er wel weer bij dat we maar domme mensen zijn, die wijsheid van Boven nodig hebben. Bovendien troost ik me met de

gedachte dat onze geachte lezers kunnen reageren en ook hun mening kunnen geven. Ik zou zeggen: welkom. Zo kunnen we elkaar tot een hand en een voet zijn. Er zijn ook vragen bij, zoals die van nu, waarbij ik bewust niet al te diep en dogmatisch op de kwestie inga, namelijk om het leesbaar en begrijpelijk te houden. Ik ben geen doktor in de theologie en zal dat ook nooit worden. Ik herinner me een gesprek met professor van Genderen, toen ik

vierdejaars was en we het hadden over eventueel doorstuderen na je kandidaats. Toen ik zei dat ik me dan zou willen specialiseren in dogmatiek keek hij me zo fronsend aan, dat ik het plan terstond liet varen. Het is goed zo hoor. Je hebt nu eenmaal eikenbomen en pruimenbomen. Maar dan nu de vraag. Een trouw lezer van ons blad kwam een stukje uit Calvijns beroemde Institutie onder het oog, waarin de grote reformator naar voren brengt dat

zelfs in de staat der rechtheid een Middelaar nodig was tussen God en de (reine) mens. Deze gedachte was nog nooit bij onze vraagsteller opgekomen en bij mij trouwens ook niet. Onze abonnee was altijd van mening dat er tussen de heilige God en de eveneens heilige mens geen Middelaar nodig was. Maar omdat het niemand minder dan Calvijn is die dit stelt, is er toch behoefte aan verduidelijking. We zullen een poging wagen! Inderdaad schrijft Calvijn in boek II, hoofdstuk 12 van de Institutie een hoofdstuk, getiteld: "Dat Christus, om het ambt des Middelaars te volbrengen, een Mens moest worden". Calvijn schrijft dat onze ongerechtigheden als een wolk staan tussen ons en de Heere en dat niemand van ons de door de zonde verbroken vrede weer op kan richten en herstellen. Daarvoor hebben wij iemand nodig die regelrecht tot God kan naderen: een middelaar dus. Kan een nakomeling van Adam middelaar zijn? Nee. Elk Adamskind heeft alle reden om net zo voor Gods aangezicht te vrezen als Adam deed na zijn ellendige val. "Voorwaar, de zaak stond radeloos met ons, indien de Majesteit Gods niet Zelf tot ons was neder gekomen, daar toch niemand van ons tot Hem kon opklimmen. Zo moest de Zoon van God ons tot een Immanuel worden, een God-met-ons". Daartoe nam Hij naast Zijn goddelijke natuur ook de menselijke natuur aan. Hij is de Middelaar Gods en der mensen, 1 Tim. 2:5.

In die context zegt Calvijn dan, en dat is dan het gedeelte dat onze vraagsteller naar de pen deed grijpen: Adam had vóór de val al een Middelaar nodig, laat staan na de val!

Maar Calvijn, hoe bedoelt u dat? Adam was toch een mens zonder zonde? Hij had toch geen verzoening nodig? De zonde had toch nog geen breuk geslagen tussen hem en zijn God? Nee, antwoordt Calvijn dan, dat is waar. Maar Adam was wel mens, schepsel, "zo nederig en gering dat hij zonder Middelaar niet tot God kon komen".

Calvijn legt dus de nadruk op

Adams geringheid. En dat is op zichzelf waar. Zien wij de grote en eeuwige God en het (weliswaar heilige) schepsel Adam naast elkaar, dan moeten we toch zeggen: Wie is aan U gelijk, wie kan U evenaren! God als eeuwige Geest en Adam als stof, al was hij dan wel geschapen naar Gods Beeld. Ik kan Johannes Calvijn in deze gedachtegang wel volgen. Bavinck schrijft ergens over Christus als Middelaar der verzoening en Middelaar der vereniging, al heeft hij het wat het laatste betreft dan wel over de situatie na de voleinding der wereld. Maar daar ga ik verder niet op in; daar waag ik me niet aan. Maar Calvijn is in zijn overigens terloopse opmerking wel te volgen. Al is er niets tussen mij en onze vorstin, koningin Beatrix, ik kan haar in haar paleis niet zomaar, rechtstreeks benaderen. Een bediende laat mij daar binnen en leidt mij tot de koningin. Misschien een zwak voorbeeld. Maar een dergelijke handelwijze accentueert toch het verschil tussen mij en Hare Majesteit. En dat vind ik normaal. Hoe de omgang met God is geweest in dat heerlijke paradijs? We kunnen ons daar geen goede voorstelling van maken. Wat van het eeuwig leven met de Heere geldt, namelijk dat het een heerlijkheid is die geen oog ooit heeft aanschouwd, geen oor ooit heeft gehoord en in geen mensenhart is opgeklommen, kan ook in zekere zin gezegd worden van de staat der rechtheid. De gemeenschap tussen de Heere en Adam moet heerlijk geweest zijn, maar toch weer geheel anders dan die tussen de Vader en de Zoon. Adam hoorde "de stem van de HEERE God, wandelende in de hof, aan de wind des daags", Gen. 3:8. Het is wel zo, dat Christus al Middelaar was, tot Middelaar was geroepen, voor de aanvang van de wereld. Bij Adams val lag het verlossingsplan klaar. Daarom kon God aan onze diep gevallen eerste ouders terstond na de val het Vrouwenzaad aankondigen en de ondergang van de boze. Christus trad als Middelaar der verzoening terstond na de val op. Anders had het vuur van Gods heiligheid en toorn Adam en Eva

terstond verteerd. De door God aangewezen Verlosser, Die verzoening zou verwerven voor gevallen zondaren, is in de volheid des tijds geopenbaard. Hij nam de menselijke natuur aan en heeft zo als het Lam van God, als de Knecht des HEEREN, Zijn Middelaarswerk op Zich genomen. Denk hierbij aan bijvoorbeeld 1 Petrus 1:20, dat Christus wel "voorgekend is geweest voor de grondlegging der wereld, maar geopenbaard is in deze laatste tijden om uwentwil". En als Paulus zegt dat wij zijn uitverkoren in Christus, voor de grondlegging der wereld, Efeze 1:4, dan kunnen we gerust zeggen dat Christus al een plaats had in Gods eeuwige raad. Christus had een plaats, namelijk als oorzaak der zaligheid. Maar Hij was als Middelaar pas werkelijk nodig toen de zonde in de wereld kwam. Dat de Heere Jezus ook als Middelaar persoonlijk aan mij geopenbaard moet worden en door het geloof gekend is een zaak waar ik nu alleen maar even op wijs. Toch is het dat waar het voor u en mij op aan komt. Laten we dat niet vergeten.

Concluderend kunnen we dus zeggen dat Adam in de staat der rechtheid geen Middelaar der verzoening nodig had. Maar er was wel sprake van een groot verschil tussen een immers eeuwige God en een eindig schepsel. En wellicht dat Calvijn dat heeft willen benadrukken. Zo zal er, tenslotte, ook in de eeuwige zaligheid verschil wezen tussen de eeuwige God en Zijn volk, het verschil tussen Vader en kind, het verschil tussen Zaligmaker en gezaligde, al zal de zaligheid daarin bestaan dat God zal zijn alles in allen. Maar wel: om Christus' wil, Wiens eenmalige offerande aan het kruis een eeuwige geldingskracht heeft, Hebr. 10:10-14. Zo zal de gezaligde Kerk tot in alle eeuwigheid mogen zien op het Lam Gods en eindigen in Gods eeuwig welbehagen. Ik hoop dat ik de vraagsteller enigszins tevreden heb gesteld! Met een hartelijke groet. De volgende keer een vraag over "de enge poort".

K. Hoefnagel

*De
gemeenschap
tussen de
Heere en Adam
moet heerlijk
geweest zijn,
maar toch
weer geheel
anders dan
die tussen de
Vader en de
Zoon.*

Persberichten

SSNR

De jaarlijkse wintercursus van de SSNR besteedt deze keer aandacht aan het geestelijke leven bij puriteinen. Kenmerkend voor het puritanisme is enerzijds de nadruk op een nauwgezette levenspraktijk, met bijvoorbeeld strikte handhaving van de zondag, Bijbelstudie en huisgodsdienst oefeningen. Anderzijds ligt de nadruk ook sterk op de noodzaak van een hartelijk, innerlijk geloof en een oprecht geestelijk leven. Centraal in deze cursus staat de vraag hoe puriteinen deze idealen in de praktijk vorm hebben gegeven. In het programma zijn opgenomen: Lewis Baily, John Wall, Stephen Charnock, Joseph Alleine, John Newton en William Cowper. Van hen allen worden tot op de dag van vandaag nog stichtelijke werken herdrukt en herlezen. En sommige liederen van Newton en Cowper worden overal in de wereld gezongen.

De cursus wordt van november 2012 tot en met februari 2013, verspreid over zes zaterdagochtenden, in Veenendaal gegeven. Een folder met meer informatie is

verkrijgbaar bij de cursusleider, dr R. Bisschop, tel. 0318 - 522691.

GBS

Wilt u ook het werk van de GBS steunen?

Statenvertaling: ook in de toekomst.

Dat is het thema van de landelijke donateurswerving van de Gereformeerde Bijbelstichting (GBS). Vrijwilligers verspreiden een speciale brochure en vragen mensen om donateur van de GBS te worden. De GBS houdt om de drie jaar een landelijke werving. De doelstelling van de stichting is het verspreiden van Bijbels in nauwgezette vertalingen in het binnen- en buitenland. In ons land zorgt de GBS voor betaalbare Bijbels (al vanaf € 8,-) in de Statenvertaling. Er zijn ook Bijbels in diverse uitvoeringen die voorzien zijn van de kanttekeningen. Deze geven toelichting en uitleg bij de Bijbeltekst. Vele Bijbels worden gratis verspreid op zeeschepen, in zorgcentra en gevangenissen. Voor militairen is er een speciale Krijgsmachtbijbel beschikbaar. Elk jaar verspreidt de GBS tienduizenden Bijbels in getrouwe vertalingen in Oost-Europa, in Siberië, in Israël, in Afrika

en andere delen van de wereld. Via lezingen in het GBS-gebouw en bij kerken en verenigingen wordt informatie gegeven over de geschiedenis van de Bijbel in de Statenvertaling en het werk van de GBS. In de bibliotheek van het gebouw is een uitgebreide collectie "oude schrijvers" aanwezig. Tevens is er een expositie te bezichtigen over "De Statenbijbel en zijn voorgangers" en de geschiedenis van de GBS. De GBS zou dit werk allemaal niet kunnen doen zonder de jaarlijkse donatie van mensen die haar werk steunen.

Voor opgave als donateur (bijdrage vanaf € 2,50 per jaar) of toezending van de brochure kunt u (portvrij) schrijven naar: GBS, afd. Donateursadministratie, Antwoordnummer 2809, 4140 WB Leerdam.

Bellen of mailen kan ook:

T: 0345 - 61 01 55;

E: j.haalboom@gereformeerdebijbelstichting.nl

Boekbesprekingen

Nederlandse Vereniging tot bevordering van de Zondagsrust en de Zondagsheiliging, Een lied op den sabbatdag deel 3, 112 blz., gebonden, € 5,-, ISBN 978-90-71287-41-1.

In 2006 verscheen deel 1, in 2009 deel 2, nu is een derde deel verschenen. Alle leden van bovengenoemde vereniging hebben dit derde deel gratis toegezonden gekregen. Wie meer exemplaren wil hebben kan die bestellen. Het kost dan € 5,- per stuk en bij tien of meer exemplaren € 3,- per stuk. In dit nu verschenen boekje vinden we opnieuw treffende voorbeelden van Gods volk die door genade mochten wandelen en handelen in de vreze des Heeren. Gods kinderen zijn in het gehoorzamen van het sabbatsgebod niet beschaamd uitgekomen. Aan de

andere kant wordt ook het schrikkelijk einde van de goddelozen getekend. We willen u doorgeven wat staat opgetekend op blz. 24 "De matroos op de Mississippi. Op een zondag in februari 1830 verlangde de kapitein van de op de Mississippi varende stoomboot "Helen M'Gregor", dat een zijner matrozen bij het laden van vrachtgoederen zou helpen. De matroos verklaarde dat het tegen zijn geweten was op zondag onnodige arbeid te doen. De kapitein meende, dat zo ver van de westoever vandaan die zondagsregel niet gold. De matroos evenwel herhaalde dat hij zich allerwege aan die regel gebonden achtte. 'Zo ga dan op het land en zoek een plaatsvervanger', sprak de kapitein. 'Ook dat strijdt tegen mijn geweten', zei de

matroos. 'Zo kunt u dadelijk uw dienst verlaten', riep hem de kapitein verbitterd toe, en gaf hem zijn loon. Wat zou de arme matroos doen? Hij ging heen en dacht, waarom heeft de Heere het zover laten komen? Maar ziet! De Heere regeert. Na enige dagen, op de 24e februari 1830 barstte de ketel van de stoomboot, en de meeste bemanningsleden die zich op de boot bevonden, kwamen in de golven om." Vanaf blz. 101 lezen we van een jongeman in Londen die zich uitleefde in de zonde. Op een dag ging hij een kerk binnen en hoorde de tekst die de dominee bepreekte: 'Een zondaar, honderd jaar oud zijnde, zal vervloekt worden.' Daarna viel hij in slaap. Hij kwam in Amerika terecht als houthakker. Toen hij honderd jaar

oud werd flitste hem de tekst, die hij zo lang geleden gehoord had, door de gedachten. Het greep hem aan. Honderd jaar tegen de Heere gezondigd en te moeten sterven. De Heere ontfermde Zich over hem op het smeekgebed. De houthakker leefde nog enkele jaren. Als men hem vroeg hoe oud hij was dan zei hij: "Ach, ik ben maar een paar jaar oud, want ik begon pas te leven toen ik honderd jaar werd."

Gedenkt uw voorgangers, die u het Woord Gods gesproken hebben

(Hebr. 13:7a).

Met droefheid geeft de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Doornspijk u kennis van het overlijden van onze oud-predikant

ds. G. Bouw

Met dankbaarheid denken wij terug aan de periode dat hij in onze gemeente met liefde en in getrouwheid zijn werk mocht verrichten en aan de tijd dat hij na zijn emeritaatsverlening in ons midden was. Ds. Bouw diende onze gemeente van 1995 tot 2004.

Van harte wensen wij mevr. Bouw en haar kinderen en kleinkinderen Gods ondersteuning toe.

Namens de kerkenraad,

ds. B.L.C. Aarnoudse, preses
H. Koekoek, scriba

"Want het leven is mij Christus, en het sterven is mij gewin".

Filippenzen 1 vers 21.

Met ontroering en droefheid heeft de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk Urk Ebenhaëzer vernomen dat de Heere op Zijn tijd en wijze uit dit leven heeft weggenomen, onze geliefde oud-herder en leraar

ds. G. Bouw

Met grote dankbaarheid jegens de Heere gedenken wij dat hij onze gemeente mocht dienen met de aan hem geschonken gaven gedurende de jaren 1987 tot 1995. Met toewijding en de gedreven liefde van zijn hart heeft hij de volle raad Gods mogen verkondigen. In het bijzonder blijft ons bij zijn indringende en liefdevolle verkondiging van Christus, Die gekomen is om te zoeken en zalig te maken dat verloren is. In de dienst van zijn Meester en Koning mocht hij onder ons arbeiden en velen tot zegen zijn.

Ons gebed en meeleven gaan in bijzonder uit naar zijn vrouw, kinderen, kleinkinderen en verdere familie. De HEERE schenke hen Zijn ontfermende genade en troost in dit verlies.

Namens de kerkenraad van de CGK Urk Eben-Haëzer

Ds A.C. Uitslag preses.
W.L. Metz scriba.

Urk 10 September 2012.

CURSUS GEESTELIJKE VORMING MIDDELHARNIS - 2012/13

Voor het aanstaande cursusjaar luidt het programma als volgt:

Donderdag	
13 september	Ds. M.A. Kempeneers Oudvaders en hun jong gestorven kinderen.
25 oktober	Ds. W. Visscher De Voleinding.
22 november	Ds. J. Westerink Zegen en functie van de belijdenisgeschriften
17 januari	Ds. P.C. Hoek Zelfhandhaving en zelfverloochening
14 februari	De heer H. van Groningen (van Stichting 'De Vluchtheuvel') Maakt geloof ziek??
4 april	Ds. G. Kater Noodzaak en praktijk van huisgodsdienst voor het gezin

De bijeenkomsten beginnen om kwart voor acht in een zaal van de Rehobothkerk, bij de ingang van Middelharnis/Sommelsdijk, na de grote rotonde, eerste afslag links.

Het cursusgeld bedraagt € 15.-- voor de gehele cursus, of € 3.50 per avond.

Voor nadere inlichtingen kunt U terecht bij Kati Mulder, tel.0187-482443 ('s avonds)

De Stuurgroep

De Vaste Grond

Lesboek voor de belijdeniscatechisatie
20 lessen over de gereformeerde geloofsleer
Door ds. H. Korving
€ 4,00 per stuk

Te bestellen bij

Ds. H. Korving
De Noord 10a
8321 BA Urk
Tel 0527 687781
Email: hkorving@cgk.nl

Voor vereniging en bijbelstudiekring:

Uit de schat van Woord

Petrus de apostel van de hoop
Twaalf Bijbelstudies over 1 en 2 Petrus uitverkocht

Uit de schat van Woord
Brief voor de pelgrims
Twaalf bijbelstudies over de brief aan de Hebreeën
Met gespreksvragen

Door ds. H. Korving
€ 2,50 per stuk

kliksafe

Onbeperkt bellen!

Nieuw

€ 7,50
per maand

Kies nu voor 'Bellen onbeperkt' van Kliksafe.

Bel voor een vast bedrag naar vaste nummers in Nederland.

Leverbaar bij ADSL+bellen en Glasvezel+bellen.

Bestel direct!

Ga naar www.kliksafe.nl of bel (0341) 274 999.

Logisch.

Steun het evangelisatiewerk in Gent

en bestel uw boeken bij ons.

Uw bestelling ontvangt u binnen twee dagen thuis.

Email:

webwinkel@evangelischcentrum.be

Telefoon (0032)92230560

VAN STAVEREN
Begrafenisverzorging

WIJ VERZORGEN ALLEEN BEGRAFENISSEN

Sumatrastraat 11 2405 EM Alphen aan den Rijn (0172) 233338

info@vanstaverenbegrafenisverzorging.nl

www.vanstaverenbegrafenisverzorging.nl

Zakbijbels in diverse uitvoeringen

Bijbels in Statenvertaling

Kleine zakbijbel 8,5x12,5 cm,
met Psalmen en Form., en landkaartjes, zwart

D31	kunstleer, kleursnee	€ 28,-
D31K	idem, in zwarte kunststof koker	€ 31,50
D32	leer, goudsnee	€ 50,-
D33	kunstleer, kleursnee, duimgrepen	€ 55,-
D34	leer, goudsnee, duimgrepen	€ 78,-
D35	als D34, met ritsluiting	€ 94,-

Grote zakbijbel 10,5 x 15,5 cm

H31	kunstleer, kleursnee	€ 37,-
H32	leer, goudsnee	€ 57,-
H33	als H31, met duimgrepen	€ 62,-
H34	leer, goudsnee, duimgrepen	€ 85,-
H35	idem, met ritsluiting	€ 103,-

De zakbijbels zijn ook verkrijgbaar met hele en halve noten in de notenbalk. Code krijgt dan de aanvulling R (b.v. D31R).
Al deze Bijbels zijn ook verkrijgbaar in de vertaling van Dathen, de prijs is dan € 4,- hoger. Code krijgt dan de aanvulling D.

Nijverheidstraat 21 | Postbus 168, 4140 AD Leerdam
Telefoon (0345) 61 01 55
info@gereformeerdebijbelstichting.nl | www.gbs.nl
Giro 1.355.824 t.n.v. penningmeester GBS, Leerdam

Vraag voor andere bijbels in gewone of luxe uitvoering onze folder aan of breng een bezoek aan onze showroom in Leerdam, waar u op uw gemak een keuze kunt maken uit onze uitgaven. Wij hebben ze allemaal op voorraad en geven u graag deskundig advies.

Onze showroom is geopend
op ma. t/m vr.
van 8.30 tot
16.30 uur.

**gereformeerde
BIJBELSTICHTING**

NIEUW VERSCHENEN!!

Bevindingen

door Adriaan van Belzen

Een interviewbundel over de orde van het heil. 15 predikanten spreken over roeping & wedergeboorte, ellendekennis, Christuskennis, dankbaarheid/heiligmaking en aanverwante zaken. Aan het woord komen o.a. de predikanten: P. den Butter, E. Hakvoort, A. van Heteren, A. Kort, B. Reinders, A. Simons, W. Visscher en J. Westerink.

Het boek telt 304 pag. en is verkrijgbaar voor € 19,90

Bestellen: 0342-421031 of
belzen@filternet.nl

*Rust en ontspanning in de
prachtige Vulkaaneifel!*

(dichtbij Friedensstimm-gemeente)

**Ruime appartementen te
huur**

Inl.: 0049-6594258990 en
www.huizesolagratia.nl

Colofon

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkkerk.
Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren, Ds. K. Hoefnagel en Ds. J.M.J. Kieviet

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Kopij voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar:
Ds. A. van Heteren, Vlaak 10, 8321 RV Urk, tel. 0527-688978

ADMINISTRATIE:

P.J. Boers, Bergstoep 46C, 2959 AC Streefkerk. Telefoon: 0184-669116. Fax:
084-2220131. Email: pand@solcon.nl ING 70.43.50 t.n.v. Stichting Bewaar het
Pand te Streefkerk.

Abonnementsprijs € 15,00 per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde
Staten en Canada 14 dollar per jaar. Advertenties € 0,37 (ex. BTW) per mm
met een kolombreedte van 6 cm. Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646